

Centre de Lectura 1859-2046: *M'exalta el nou i m'enamora el vell*

L'exposició retrospectiva sobre el Centre de Lectura, *M'exalta el nou i m'enamora el vell*, que al llarg del passat mes de maig s'ha pogut veure al Centre Pompidou de París (i que a partir d'aquest moment iniciarà un itinerari per diferents ciutats europees paral·lel a l'itinerari telemàtic habitual), ha estat una bona ocasió per passar revista al que ha estat la història de la nostra entitat al llarg dels darrers cinquanta anys. En aquest sentit, i tot esperant l'aparició d'un estudi més aprofundit que recuperi el fil del llibre *El Centre de Lectura de Reus, una institució ciutadana*, de P. Anguera, no voldríem desaprofitar l'ocasió per deixar constància en aquesta edició especial de la revista (juntament amb l'edició commemorativa sobre paper rebreu, com sempre, la revista en suport informàtic) d'alguns dels canvis més significatius que han configurat la imatge actual de l'entitat.

Per entendre l'extraordinària transformació que ha experimentat el Centre de Lectura cal situar-se a les darreries del segle XX, quan l'entitat va entrar en un període de decadència progressiva tant pel que fa a l'estancament de la massa social com a la minva d'activitats i de pes específic en el panorama cultural, i que va degenerar, el 1999, en la no presentació de cap candidatura a la presidència. Un front de salvació escollit en la reunió extraordinària de socis celebrada el juliol de 1999 es va fer càrrec de la gestió, i l'activitat generada des de les seccions, davant la inexistència de directius disposats a assumir l'organització dels actes, va experimentar una davallada inaturable. En el tombant de mil·lenni, les activitats previstes quedaven reduïdes als actes organitzats pel col·lectiu Unió de Dones de Reus i Comarca, l'Exposició Nacional de Roses —que s'havia fet retornar a l'escenari del Bartrina—, els cicles de sortides de la Secció Excursionista —ja centenària—, i, excepcionals per la seva vitalitat, les activitats del Grup d'Astro-

nomia, que, malauradament, van estroncarse de sobte quan tots els seus membres van ser xuclats per un forat de cuc en el decurs d'una de les habituals *star-party* organitzades a la Muçsara. Aquesta situació de decadència, agreujada pel desinterès creixent de les institucions públiques, amb la consegüent desaparició de les subvencions, insinuada ja a les acaballes del segle passat, va allargar-se fins al 2006. En aquest sentit,

Amb només
18 anys,
Jenifer Garcia Saltó,
la primera presidenta
de la història
del Centre de
Lectura (de Reus),
va nomenar
un consell directiu
la mitjana d'edat
del qual no passava
dels 21 anys.

els fets del Quadrienni Violent (2006-2010) van ser interpretats a l'època per una part de la massa social com l'acta de defunció del Centre de Lectura i, amb ell, del moviment ateneístic català.

A finals del 2010, quan l'entitat estava ja a punt de constituir la Comissió Liquidadora que, segons els estatuts, havia de fer els tràmits per a la dissolució de l'entitat, la pre-

sentació d'una candidatura a la presidència va sorprendre el conjunt de la reduïdíssima massa social que encara es mantenia fidel a la casa. Sobtava, sobretot, la joventut del candidat i l'empenta amb què defensà la seva proposta davant la que havia de ser la darrera assemblea de socis. Després d'una calorosa discussió, aquesta proposta d'urgència va ser aprovada en votació a mà alçada, i amb només 18 anys era escollida la primera presidenta de la història del Centre de Lectura (de Reus), Jenifer Garcia Saltó, que nomenava poc després un consell directiu la mitjana d'edat del qual no passava dels 21 anys.

A partir d'aquest moment els canvis en el si de l'entitat van succeir-se a una velocitat cada cop més vertiginosa a mesura que noves persones anaven afegint el seu esforç al projecte de redreçament. Paral·lelament, la massa social de l'entitat va iniciar un creixement espectacular (sobretot entre els joves menors de 30 anys i entre els col·lectius de la tercera edat els interessos culturals i de lleure dels quals no encaixaven en els plans de l'INSERSO o de Benestar Social), acompanyat d'un augment dels ingressos com a resultat de la intensa campanya de difusió de la tasca cultural de l'entitat realitzada des de la Fundació per tal d'incentivar les accions de mecenatge entre les empreses, els resultats de la qual van superar amb escreix les expectatives inicials. El gran mèrit de la gestió de Garcia Saltó, però, va ser la definició d'una política cultural agosarada i amb una extraordinària capacitat visionària pel que fa a les necessitats que en matèria cultural es plantejarien en la nounada societat del 2000. En sis anys, el màxim que li permetien els Estatuts, Garcia Saltó va establir les bases que van possibilitar al seu successor, Jaume Pérez Zamora, convertir l'entitat en el centre modèlic que és avui. Vegem, tot seguit, algunes de les transformacions més paradigmàtiques:

• **La seu social.** La impossibilitat d'ampliar l'espai físic de entitat més enllà dels límits fixats pel projecte de remodelació del Teatre Bartrina va convertir l'opció telemàtica en l'única possibilitat de creixement factible. Pel que fa a la biblioteca, un cop definida per l'autoritat de la metròpolis una política cultural coherent pel que fa a equipaments bàsics, va cedir una part dels seus fons generals al Museu Metropolità de Lectura (MUMEL), i va passar a especialitzar-se en cinc àmbits específics: col·lecció local, llibres antics i joies bibliogràfiques, novetats literàries, obres de consulta en CD i biblioteca infantil. D'aquesta manera, i gràcies a la connexió informatitzada amb bona part de les biblioteques del món, va continuar sent l'eix vertebrador de l'entitat.

• **El Teatre Bartrina.** Un cop retornat a l'activitat teatral plena el 1997, el Teatre Bartrina va començar a perfilar-se com un centre de producció al servei dels grups de teatre dedicats a la tasca d'innovació en el camp de l'espectacle. La manca de recursos i de convenciment, tant des del Centre de Lectura com des de l'Administració, però, van fer que el projecte, després dels primers anys d'entusiasme, no acabés de quallar malgrat les reivindicacions formulades des del món del teatre i d'iniciatives diverses com la inclusió dins del cartell dels Premis Reus del Premi de Teatre Experimental Evarist Fàbregas i Pàmies. No va ser fins el 2010, doncs, que el Teatre Bartrina va convertir-se, finalment, en l'espai d'interacció teatral projectat vint-i-cinc anys abans i que ha permès posar a disposició dels grups de teatre una plataforma d'expressió i de treball a través de la qual tirar endavant la tasca de recerca de nous llenguatges i de noves modalitats de representació. Paral·lelament, el Bartrina ha assumit un paper fonamental en l'articulació d'una xarxa teatral estable a la Catalunya Meridional a través de l'establiment de corredors d'intercanvi i de diàleg amb les altres sales de la ciutat (Bràvium i Ateneu Llibertari) i amb els diferents espais polivalents creats als pobles (unes relacions que, com en el cas del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre o l'Institut d'Estudis Vallencs ha estat fecunda i profitosa en molts altres camps).

• **La mediateca.** Mentre el debat sobre la ubicació definitiva de les facultats de la Rovira i Virgili es trobava en plena vigència, el Centre de Lectura, que des de feia ja anys havia establert diferents convenis de col·laboració amb la Universitat gràcies als



quals havia acollit diferents cursos de post-grau, va fer una aposta decidida per la producció de material de formació. En aquest sentit, i conscient de les possibilitats que plantejava la posada en funcionament de la Universitat Oberta per una banda i la implantació definitiva de les noves tecnologies per l'altra com a nous models d'accés al coneixement científic i cultural, va decidir posar en contacte tot el personal docent i investigador de la Catalunya Meridional per mirar d'establir una estratègia conjunta i donar resposta a les demandes de nou material didàctic i d'investigació, una iniciativa que poc després rebia el suport explícit de la UNESCO i una partida pressupostària específica per part de la UE.

• **L'activitat pròpia.** A conseqüència de tot això, la pròpia activitat generada des de les diferents seccions i àrees de la casa va patir transformacions irreversibles. La Secció Excursionista, per exemple, va reforçar la seva col·laboració amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya i va dur a terme també una intensa tasca d'educació medioambiental i d'adaptació de la infraestructura turística a una filosofia respectuosa amb el medi, amb la qual cosa la seva massa social es va diversificar i enriquir extraordinàriament.

Assumint la idea d'universitat popular que havia inspirat la tasca didàctica del Centre de Lectura des de la seva fundació, les Escoles de l'entitat i les diferents seccions van articular una oferta didàctica dinàmica i interdisciplinària adreçada a tots els nivells de la formació, amb un especial interès pels aspectes artístics no recollits encara en els ensenyaments reglats (dansa i teatre en l'espai virtual, creació en l'hipertext literari, etc.) i les noves professions (recreació d'espais de lleure imaginaris, comunicació telemàtica, etc.) tot establint relacions bilate-

rals amb centres i instituts d'investigació europeus de prestigi reconegut.

Les sales d'exposicions de l'entitat van experimentar també una transformació que en aquest cas no suposà un trencament respecte a la seva activitat anterior sinó més aviat una reforç. En aquest sentit, l'exposició titulada *La sala dels horrors* (1982-2012) ha estat considerada per la crítica posterior el punt de referència obligat per entendre la crisi de les sales d'exposicions tradicionals i el naixement de nous canals de divulgació de l'obra/objecte d'art. En aquest sentit, la sala Hortensi-Güell, convertida íntegrament en un espai d'accés telemàtic, i la Sala Fortuny, dedicada a l'art contemporani més experimental, amb una atenció especial a la producció dels artistes locals, continuen sent avui dia espais capdavanters en el panorama europeu de les arts plàstiques. El Cine-club, per la seva banda, a més de continuar amb la seva oferta de projeccions cinematogràfiques, va convertir-se en un centre productor de primer ordre (assumint una mena de delegació a les comarques meridionals de l'Institut Català de Cinematografia), la referència al qual resulta inevitable per entendre l'èxit del cinema català a les pantalles europees.

No tots els actes que ara fa cinquanta anys formaven part de l'activitat del Centre de Lectura, però, han tingut cabuda en la nova formulació d'entitat, i molts s'han anat independitzant al llarg dels anys per adquirir vida pròpia. Un exemple paradigmàtic és el de l'Exposició Nacional de Roses, que, integrada ja de ple en l'oferta ciutadana, va iniciar a partir de 2010 una exitosa trajectòria en solitari que l'ha convertit en el certamen roserístic més important dels Països Catalans.

■ LEÏLA G. HOMDEDÉU